

## **A globális biztonsági kihívásokra adott válaszok hazai finanszírozhatósága a 2014-2020-as európai uniós programozási időszak forrásaiból**

**Iványi-Windhoffer Csaba József**

PhD hallgató, Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola

[windhoffertreiber@t-online.hu](mailto:windhoffertreiber@t-online.hu)

*Absztrakt: A jelenlegi, a korábbinál sokrétűbb és instabilabb (közép-)európai helyzetben a biztonságot befolyásoló tényezők, veszélyforrások, kockázatok is más hangsúlyt kapnak, újakkal bővülnek. Előtérbe kerülnek a biztonság egyéb, korábban másodlagos alkotóelemei: a gazdasági, a pénzügyi, a vallási, a környezeti, a közbiztonsági vagy a nemzeti, etnikai, kulturális és migrációs problémák (Babos, 2007).*

*Az elmúlt néhány évtizedben a biztonság abszolút módon értékelődött fel a körülvevő világban. A bekövetkezett nemzetközi, politikai, gazdasági, illetve technikai és technológiai változások együttesen okozzák azt, hogy mára a biztonság vált a legtöbb ország és nemzetek közötti szövetség számára az egyik legfontosabb tényezővé (Kovács, 2014).*

*Nem biztonsági szakemberként a biztonságot jelen elemzésben nem technikai-műszaki, hanem inkább köznap értelemben értelmezem: személyek vagy intézmények veszélytől, kártól, jogtalan beavatkozástól, bántódástól védett állapotát, helyzetét értem alatta (Kiss, 2003).*

*Közgazdászként mindig egy-egy fontos téma, terület finanszírozhatósága, forrásbevonási lehetősége merül fel bennem. Az EU alapjainak területein dolgozva érdekes kérdés, hogy a hétéves pénzügyi ciklusok esetében mekkora a rugalmasság a korábban, 2012-14-ben tervezett programok időközben felmerülő problémákkal, kihívásokkal szemben (pl. migrációs válság 2015 óta).*

*Rövid összeállításomban a globális biztonsági kihívások közül a migráció, a gazdasági és a környezeti problémákra adott vagy adható helyi válaszok finanszírozhatóságát vizsgálom meg a 2014-2020 közötti európai uniós, főleg kohéziós források terhére.*

*Kulcsszavak: biztonság, európai uniós források, 2014-2020 közötti programozási ciklus*

## **1. Forrástervezés és biztonság kérdése a 2014-2020-as programozási időszakban**

### **1.1. A Partnerségi Megállapodás (PM)**

A Partnerségi Megállapodás (PM), mint a 2014–2020-as időszak tervezési folyamatának hazai alapidokumentuma, több szempontból is jelentős változást képvisel a korábbi uniós finanszírozású fejlesztési ciklusok alapidokumentumaihoz képest. A PM nagyobb fokú integrációt jelenít meg, ugyanis egyaránt magában foglalja az EU kohéziós politikájának pénzügyi alapjai (Strukturális Alapok és Kohéziós Alap) által finanszírozott operatív programokat (OP), valamint az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) és az Európai Tengerügyi és Halászati Alap (ETHA) hazai felhasználásáról szóló programokat. Emellett a PM összhangot teremt a magyar tagállami programok és az EU Európai Területi Együttműködési programjai<sup>12</sup> között is (ld. a határmenti programok és a Duna térség transznacionális programja) és kitekint egyéb uniós forrásokra és kezdeményezésekre is (pl. LIFE+, Menekültügyi és Migrációs Alap, lásd később).

### **1.2. Hozzájárulás uniós célokhoz: Európa 2020 Stratégia és kohéziós politika**

A PM azonosítja Magyarország legfontosabb kihívásait és rögzíti a fő fejlesztési prioritásait a 2014 és 2020 közötti időszakra. A PM elsősorban nem az egyes tagállamok, így nem Magyarország nemzeti céljait hivatott bemutatni, célja az, hogy ismertesse a tagállam hozzájárulását az EU 2020-as céljaihoz. Ezeket az EU szintű célokat az Európa 2020 Stratégia, valamint a belőle – a fejlesztések fókuszáltsága érdekében – levezetett ún. 11 tematikus célkitűzés jelöli ki.

---

<sup>12</sup> Az Európai Területi Együttműködés (ETE) célja, hogy elősegítse az Unió területének erőteljesebb integrációját, harmonikus és kiegyensúlyozott fejlődését. E célkitűzésen belül háromféle programtípus került meghatározásra, a határokon átnyúló, transznacionális és interregionális együttműködések, melyek Európa területi integrációját, területi kohézióját kívánják elősegíteni. Forrás: <http://regionálispolitika.kormany.hu/europai-teruleti-egyuttmukodesi-programok>

Az Európa 2020 Stratégia<sup>13</sup> szerint 2020-ra az EU egészének teljesítenie kell a következő 5 célt:

- 1) foglalkoztatás: biztosítani kell, hogy a 20–64 évesek körében a foglalkoztatottság aránya elérje a 75%-ot;
- 2) K+F: az EU GDP-jének 3%-át a kutatásba és a fejlesztésbe kell fektetni;
- 3) éghajlatvédelem és fenntartható energiagazdálkodás: az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását 20%-kal csökkenteni kell az 1990-es szinthez képest (vagy akár 30%-kal, ha adottak az ehhez szükséges feltételek); a megújuló energiaforrások arányát 20%-ra kell növelni és az energiahatékonyságot 20%-kal kell javítani;
- 4) oktatás: a korai iskolaelhagyók arányát 10% alá kell csökkenteni és el kell érni, hogy a 30 és 34 év közötti uniós lakosok legalább 40%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezzen;
- 5) küzdelem a szegénység és a társadalmi kirekesztés ellen: legalább 20 millióval csökkenjen azok száma, akik nyomorban és társadalmi kirekesztettségben élnek, illetve akik esetében a szegénység és a kirekesztődés reális veszélyt jelent.

A kohéziós politika (Nyikos, 2017) 2014-2020 között 11 tematikus célt tűzött ki, ezek:

1. A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció erősítése
2. Az információs és kommunikációs technológiák hozzáférhetőségének és használatának terjesztése, minőségük javítása
3. A kkv-k versenyképességének fejlesztése
4. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdasági modellre való áttérés támogatása
5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdítása

---

<sup>13</sup> Az EU erre az évtizedre szóló foglalkoztatási és növekedési stratégiája, melyben hangsúlyt kap az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés, ennek révén tervezett az európai gazdaság strukturális hiányosságainak orvoslása, növelhető a versenyképesség és a termelékenység, illetve lefektethetők a fenntartható szociális piac-gazdaság alapjai. Forrás: [https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy\\_hu](https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_hu).

6. A környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása
7. A fenntartható közlekedés előmozdítása és a hálózati infrastruktúrák javítása
8. A fenntartható és minőségi foglalkoztatás előmozdítása és a munkaerő mobilitásának támogatása
9. A társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység és a diszkrimináció elleni küzdelem
10. Befektetés az oktatásba, a képzésbe és az élethosszig tartó tanulásba
11. A közigazgatás hatékonyságának javítása

A PM, valamint a kapcsolódó Európa 2020 Stratégia és kohéziós politika nem foglalkozik kiemelten a biztonság témájával, a klasszikus biztonsági dimenziók<sup>14</sup> nem jelennek meg a dokumentumokban. Sem a célok, sem pedig az eszközök szignifikáns módon nem változtathatóak, ezért a biztonsági kihívásokra adott intézkedésekre, beavatkozásokra nagyon korlátozott a mozgástér.

### **1.3. A biztonság egyes részterületeinek megjelenése a PM-ben és az Operatív Programokban**

A 10 hazai OP közül 9, az EU Bizottság által jóváhagyott változata került biztonsági szemszögből áttekintésre, ezek a következők:

- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP),
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP),
- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program, (IKOP),
- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP),

---

<sup>14</sup> A klasszikus biztonságpolitikai felfogás szerint a biztonságnek 5 dimenziója van: 1) politikai biztonság, 2) katonai biztonság, 3) társadalmi biztonság, 4) gazdasági biztonság és 5) környezeti biztonság. A biztonság dimenziói szoros kapcsolatban állnak egymással, egyik hathat a másikra: az egyes területeken jelentkező veszélyek és fenyegetések nem elegendő kezelés esetén a biztonság más dimenzióira is áttérjedhetnek (Haig, 2015).

- Közigazgatás- és Köszolgáltatás Fejlesztési Operatív (KÖFOP),
- Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (MAHOP),
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP),
- Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP) és
- Vidékfejlesztési Program (VP).

A fenti OP-k mindegyike tartalmaz a biztonság egyes részterületeire vonatkozó valamilyen helyzetelemzési hivatkozást, kisebb léptékű közvetlen beavatkozást vagy konkrét támogatási lehetőséget, pályázati felhívást a társadalmi, a gazdasági és a környezeti biztonsághoz kapcsolódóan. A biztonság politikai és katonai dimenziói nem részei a 2014-2020-as időszak fejlesztési dokumentumainak, ezekre forrásokat csak nemzeti forrásból lehet fordítani.

A biztonság egyes területeinek PM és OP-kbeli megjelenését a következő táblázat foglalja össze:

| A biztonság részterületeinek megnevezése a társadalmi, a gazdasági és a környezeti biztonsághoz kapcsolódóan | Kohéziós politikai tematikus cél sorszáma | Finanszírozás forrása (Operatív Program) |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------|------------------------------------------|
| Termelés- és jövedelembiztonság                                                                              | 3                                         | VP                                       |
| Szolgáltatásbiztonság                                                                                        | 4                                         | KEHOP                                    |
| Élelmiszerellátás biztonsága                                                                                 | 4                                         | ---                                      |
| Környezetbiztonság                                                                                           | 5                                         | TOP                                      |
| Hozambiztonság                                                                                               | 3                                         | ---                                      |
| Közlekedésbiztonság                                                                                          | 7                                         | IKOP                                     |
| Foglalkoztatás-biztonság                                                                                     | 8                                         | EFOP, GINOP                              |
| Informatikai biztonság                                                                                       | 11                                        | GINOP                                    |
| Ellátásbiztonság                                                                                             | 4, 5, 6                                   | VP, GINOP, KEHOP, KÖFOP                  |
| Klímabiztonság                                                                                               | 5                                         | KEHOP                                    |

1. táblázat

A biztonság egyes részterületeinek megjelenése az Operatív Programokban

Forrás: saját szerkesztés

Érdekes megfigyelni, hogy Magyarország 2012-ben elfogadott Nemzeti Biztonsági Stratégiájában a fentiekhez kapcsolódóan már a pénzügyi biztonság, az energiabiztonság és a környezetbiztonság is szerepelnek<sup>15</sup>, annak ellenére, hogy a stratégia megjelenése időben évekkal megelőzte a tervezési folyamat lezárását.

### 1.3.1. Termelés- és jövedelembiztonság

A termelés- és jövedelembiztonság a PM-ben a 3. tematikus célkitűzés (*A kis- és középvállalkozások, a mezőgazdasági, a halászati- és akvakultúra-ágazat versenyképességének javítása*) keretén belül megjelölt egyik célhoz, a víztakarékos öntözéses gazdálkodás fejlesztéséhez kapcsolódik, elsősorban a termelésbiztonság javításáért.

A PM-ben továbbá az agrár- és élelmiszeripari szektor hiányai és potenciáljai között szerepel, hogy a korszerűtlen vízzélesztési és öntözési rendszerek korszerűsítése, a víztakarékos technológiák hozzájárulnak a klímaváltozás elleni küzdelemhez, és növelhetik a mezőgazdaság termelésbiztonságát. Magyarország vidékfejlesztési programja csak a víztakarékosságot szolgáló beruházásokat támogatja.

Operatív szinten a VP-ben is megjelenik a jövedelembiztonság: a termelői szervezetek és csoportok létrehozása, mint tevékenység között, melynek egyik célja a tagság igénye alapján olyan közösségi tevékenységek végzése, megszervezése, amely a közös értékesítés sikerét elősegíti és a tagok jövedelembiztonságát javítja.

### 1.3.2. Szolgáltatásbiztonság

A szolgáltatásbiztonság a PM-ben a 4. tematikus célkitűzés (*Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban*) keretén belül a hatékonyabb energiatermelés és elosztás ismertetésének keretén belül szerepel, melyhez kapcsolódó pályázatok a KEHOP-ból lehetnek támogatottak.

Az energetikai rendszerek terhelhetőségét, a szolgáltatásbiztonságot javítják az egyes országok hálózatait összekapcsoló fejlesztések is, amelyek az EU Duna Régió Stratégia (EUDRS)<sup>16</sup> keretében, az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz (Connecting Europe Facility, CEF) forrásaiból is lehetnek támogatottak.

---

<sup>15</sup> A Kormány 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. Megjelent a Magyar Közlöny 2012. évi 19. számában.

<sup>16</sup> A magyar EU-elnökség egyik kiemelkedő eredményeként, az állam- és kormányfők 2011. júniusában végző jóváhagyásukat adták az Európai Unió második makro-regionális fejlesztési koncepciójának, a 14 országot érintő Duna Régió Stratégia elindítására. Forrás: <http://dunaregiostrategia.kormany.hu>

### 1.3.3. Az élelmiszerellátás biztonsága

Szintén a PM 4. tematikus célkitűzésének keretén belül az épületenergetikai színvonalának energiahatékonysági és a megújuló energiák alkalmazásának növelésével kapcsolatos téma terület a megújuló energiaforrások – elsősorban lokális és térségi – alkalmazásának fokozása a hő-, fűtés- és villamosenergia-termelés terén, valamint a közlekedésben. A beavatkozások a geotermális és biomassza adottságok alkalmazására koncentrálnak tervezettek, nem veszélyeztetve a biztonságos élelmiszerellátást, a biodiverzitást és a talajok termőképességének megőrzését (erózió, tápanyag- és vízháztartás szempontjából), lehetőség szerint a kapcsolt hő és villamos energiatermelés lehetőségének kihasználásával.

A biztonság ezen részterülete kifejezetten egyik OP-ban sem szerepel.

### 1.3.4. Környezetbiztonság

A PM 5. tematikus célkitűzésének (*Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdítása*) leírásában szerepel, hogy a klímaváltozással kapcsolatos számos adaptációs intézkedés csak akkor lehet hatékony, ha a Duna menti országok összehangolják azokat. E törekvéseket az EUDRS „Környezeti kockázatok” és „Vízminőség” című prioritásai támogatják Magyarország és Szlovákia, illetve Magyarország és Románia közös koordinálásában, fontos együttműködési és fejlesztési platformot biztosítva a térség környezetbiztonságának javításához.

Az egyes támogatásokat a tervek szerint úgy kell koncentrálni, hogy a katasztrófavédelem eszközei és felkészülési tervei alkalmassá tételre kerüljenek a szélsőséges természeti eseményekre, a fokozódó környezetbiztonsági kockázatokra tekintettel.

Operatív szinten a TOP a települési, kiemelten a városi környezet vállalkozásbarát, gazdaságélénkítő, egyben fenntartható fejlesztését önálló prioritási tengely keretében támogatja. Ennek részeként megvalósulhatnak a fokozott közlekedési és ipari környezetterhelés hatásait csökkentő környezeti fejlesztések, ilyen például környezetbiztonság javítása.

### 1.3.5. Hozambiztonság

A PM-ben szintén az agrár- és élelmiszeripari szektor hiányai és potenciáljai között szerepel, hogy a klímaváltozás miatt a mezőgazdasági termésbiztonság romlik, ami elkerülhetetlenné teszi a komplex kockázatkezelési stratégia (pénzügyi eszközök, kockázatsökkentő technológiák) alkalmazását. A vízgazdálkodás egyik kulcsszereplője a gazdálkodó, mint vízfelhasználó, ennél fogva a gazdálkodók ösztönzése a vízhatékonysági fejlesztésekre multiplikátor hatással bír. Ezen ösztönzés pedig kizárólag akkor lehet eredményes, ha a gazdálkodónál üzemi szinten is jelentkező, számszerűsíthető termelési előny

is képződik, úgymint termelési költség-megtakarítás, hozambiztonság, vízmegtakarítás.

A biztonság ezen részterülete kifejezetten egyik OP-ban sem szerepel.

### 1.3.6. Közlekedésbiztonság

A PM 7. tematikus célkitűzéséhez (*A fenntartható közlekedés előmozdítása és a szűk keresztmetszetek megszüntetése a főbb hálózati infrastruktúrákban*) tartozó intézkedések tervezésénél az előző, 2007-2013-as ciklus tapasztalataként került megemlíteni, hogy a korábban közlekedésfejlesztésre allokált források felhasználásához viszonyítva kisebb súllyal érdemes jelen időszakban szerepeltetni az országos gyorsforgalmi és főúthálózat fejlesztését. Nagyobb súlyt kell fektetni ugyanakkor az áruszállítást szolgáló közlekedési módok összekapcsolására, a fenntartható városi közösségi közlekedés támogatására, továbbá mindezek mellett új területként a közlekedésbiztonság javítására, az intelligens szabályozási eszközök alkalmazására és a TEN-T hálózatra ráhordó nagy forgalmú vasútvonalak szolgáltatásának javításra.

Az egyes közlekedési rendszerek (közösségi, vasúti, közúti, egyéb) jelentős közlekedésbiztonsági hiányosságokkal küzdenek. A városi gyalogos, kerékpáros és alternatív közlekedési módok lehetőségei is fokozhatók a PM szerint, az infrastruktúrák, a modalitás, a szervezési rendszerek és biztonság terén egyaránt. A vasúti, illetve kötöttpályás közlekedés terén szintén indokolt a közlekedésbiztonság javítása. A közúthálózat fontosabb szűk keresztmetszetei közül, többek között, a jelentős tranzitforgalommal terhelt szakaszok kedvezőtlen közlekedésbiztonsága és forgalomlefordulása említhető. Egyes meglévő TEN-T<sup>17</sup> szakaszok pedig kapacitáshiánnyal, közlekedésbiztonsági problémákkal terheltek. Ugyanilyen problémákkal küzd a számos helyen levő sebességhatárolás mellett az elővárosi vasúthálózat is.

A 2014-ben elfogadott hazai közlekedési stratégiában (Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia) megfogalmazott távlati célok, mint az erőforrás-hatékony közlekedési módok és a társadalmi szinten előnyösebb személy- és áruszállítási szerkezet erősítése, a szállítási szolgáltatások és a közlekedés fizikai rendszerelemeinek javítása; a közlekedési rendszer környezetterhelésének csökkenése, valamint a közlekedési rendszer energiahatékonyságának és biztonságának javítása; a közlekedési alágazatok együttműködése, az utazási-szállítási lánc egészének koordinálása, folytonosságának, megbízhatóságának javítása mind a közlekedésbiztonságot (is) szolgálják.

<sup>17</sup> A [transzeurópai közlekedési hálózat](https://ec.europa.eu/transport/road_safety/topics/infrastructure/trans-european_networks_hu) (TEN-T) az EU-tagállamok között hivatott megkönnyíteni a személyközlekedést és az áruszállítást. Forrás: [https://ec.europa.eu/transport/road\\_safety/topics/infrastructure/trans-european\\_networks\\_hu](https://ec.europa.eu/transport/road_safety/topics/infrastructure/trans-european_networks_hu)

Operatív szinten az IKOP-ban cél a kisléptékű városi közlekedés fejlesztése, pl. közlekedési infrastruktúra elemek, multimodális módváltó csomópontok, kerékpáros kapcsolatok, járműpark modernizálás, utazásszervezési, utastájékoztatási rendszerek kiépítése, közlekedésbiztonsági fejlesztések, szemléletformáló akciók.

Az IKOP a közlekedésbiztonsági beavatkozásokat (pl. hiányzó leállósáv, gyűjtő-elosztó sávok építését, a fizikai elválasztás korszerűsítését (pl. üzemi átjárók korszerűsítését, terelőfal építést, szalagkorlát cseréjét), rosszul belátható vagy kedvezőtlen geometriájú csomópontok átépítést, körforgalmak kialakítását, energiaelnyelők telepítését) támogatja a nagyvárosokban, a vasúthálózaton (pl. közúti átjárók, vonaterézékelés korszerűsítése) és a TEN-T közutakon (pl. szintbeni közúti-vasúti átjárók közlekedésbiztonsági fejlesztése).

### 1.3.7. Foglalkoztatás-biztonság

A PM 8. tematikus céljához (*A fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás támogatása*) kapcsolódó helyzetértékelésben jelentős lépésként szerepel, hogy a 2013-ban jogszabályi felhatalmazás alapján<sup>18</sup> indult Munkahelyvédelmi Akcióterv keretében célzottan a munkanélküliség veszélyével leginkább fenyegetett foglalkoztatottak (a 25 évesnél fiatalabb és az 55 évesnél idősebb munkavállalók, az alacsony képzettségűek, a 6 hónapon túli tartós munkanélküliek, valamint a kisgyermekes nők) számára lehetővé vált a foglalkoztatásra rakódó társadalombiztosítási terhek csökkentése, ami a célcsoportok számára pótlólagos foglalkoztatási biztonságot nyújt.

A foglalkoztatás-biztonság kérdése a közszolgálati életpályamodell (Petró, 2014) fejlesztésével kapcsolatban is megjelenik: a várakozások szerint e fejlesztések a közszolgálati életpálya egészére ösztönzően hatnak majd, szavatolják a közszolgálati munka magas minőségét, a foglalkoztatási biztonságot, a megfelelő életszínvonalat, a szakmai fejlődést, és emelik a közszolgálati életpálya presztízsét, valamint anyagi és erkölcsi megbecsülést hoznak magukkal.

Operatív szinten az EFOP elsősorban olyan beavatkozásokat támogat, amelyek a foglalkoztatás bővítésével, a foglalkoztatáshoz való hozzáférés megkönnyítés érdekében tervezettek az egyes célcsoportok (pl. fiatalok, fogyatékkal élők, romák, álláskereső, inaktív) körében. Lehetőség van továbbá a gyermek és a fiatalok foglalkoztatására alkalmas terek, tanulási, valamint játszóhelyek és egészségfejlesztő testmozgást támogató egységek kialakítására is. A foglalkoztatás a társadalmi felzárkózás és a szegénység elleni harc egyik fő eszköze az OP-ban.

<sup>18</sup> A munkahelyvédelmi akciótervben foglaltak megvalósítása érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CXLVI. törvény.

A GINOP a foglalkoztatás-biztonság alatt elsősorban a foglalkoztatás bővítését érti, ezt a munkaerő-kínálat fejlesztésével és a nem foglalkoztatottak elhelyezkedésének ösztönzésével támogatja, kiegészítve a többi prioritás munkaerő-kereslet, illetve versenyképesség fejlesztésére irányuló logikáját. A tervezett intézkedések elsősorban az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedni képes álláskereső foglalkoztathatóságának fejlesztését, a munkavállalók és munkáltatók alkalmazkodóképességének javítását célozzák komplex eszköztárral.

### 1.3.8. Informatikai biztonság

A PM 11. tematikus célkitűzése *(A hatóságok és az érdekelt felek intézményi kapacitásának javítása és a hatékony közigazgatáshoz történő hozzájárulása)* intézkedéseinek tervezésekor átfogó célként került kijelölésre a kormányzat és a közigazgatás működésének stabil és biztonságos informatikai háttérrel történő támogatása. Ez lehetővé teszi a közigazgatás belső folyamatainak, illetve a lakosságot és vállalkozásokat célzó közigazgatási szolgáltatásoknak a nagyarányú elektronizálását, továbbá az állami érdekkörbe tartozó információk és tartalmak széles körű digitalizációját és nyilvános hozzáférhetővé tételét. A tervezett beavatkozások a biztonság szempontjából a Digitális Állam négy kiemelt területét (digitális infrastruktúra, digitális kompetenciák, digitális gazdaság, digitális állam) érintik<sup>19</sup>.

A Digitális Állam megteremtésének, mint intézkedésnek az ügyfélközpontú közigazgatás informatikai támogatásához kapcsolódik a biztonságos működés feltételeinek biztosítása is<sup>20</sup>.

Operatív szinten a GINOP keretén belül a kormányzati hálózatok konszolidációja, kapacitásainak, teljesítményének növelése érdekében szükséges a magas szintű, biztonságos elektronikus közigazgatás, közszolgáltatások működési alapfeltételét biztosító korszerű és gazdaságos kormányzati és hatósági távközlési hálózatok fejlesztése, elavuló aktív eszközök modernizációja.

A KÖFOP-ban emellett a közigazgatáson belüli folyamatok elektronizálása kapcsán kiemelt figyelmet kell fordítani az adat- és információbiztonsági követelményekre és e célokhoz kapcsolódó fejlesztések támogatására.

<sup>19</sup> Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2014-2020. Az infokommunikációs szektor fejlesztési stratégiája (2014-2020). Budapest, 2014. február 4.

<sup>20</sup> Közigazgatás- és Köszolgáltatás-fejlesztési Stratégia 2014-2020. Miniszterelnökség, Budapest, 2014.

### 1.3.9. Ellátásbiztonság

Magyarország jelentős energiainportja és az előregedett hazai épületállomány, az épületgépészeti eszközök alacsony energiahatékonysága miatt az energiatakarékosság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelése az ellátásbiztonságra és a klímavédelemre irányuló nemzeti és EU 2020 célkitűzések megvalósításának legfontosabb tényezői.

Operatív szinten a biztonság e részterületét 4 OP is támogatja. A VP-ben a mezőgazdaság általi vízfelhasználás hatékonyságának fokozása érdekében olcsóbb, a környezetileg és az ellátásbiztonság szempontjából is kedvezőbb termálenergia kertészeti hasznosítása és a meglevő termálkutak felújítása támogatható.

A GINOP-ban a vállalkozói szektor versenyképességének erősítése a közvetlen energiaköltségek összesített csökkentésével az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelésével tervezett, e cél elérésére tervezett programok fontos szerepet töltenek be a fosszilis energiahordozóktól való függés leküzdésében, az ellátásbiztonság növelésében és klímavédelmi, környezetvédelmi célkitűzések elérésében

A KEHOP-ban az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelésével kapcsolatos támogatott tevékenységekkel érhető el az ellátásbiztonság, versenyképesség és fenntarthatóság növelése.

A KÖFOP-ban elsősorban a közigazgatási párhuzamos feladatellátások kiküszöbölése, valamint a közigazgatási és a közszolgáltatási feladatellátás humán (pl. kompetenciafejlesztés, életpályamodell) és eszközoldali fejlesztése támogatott.

### 1.3.10. Klímabiztonság

A PM-ben a klímabiztonság kérdése elsősorban a meglevő stratégia felülvizsgálatához kötötte, az EMVA forrásainak előzetes (ex ante) feltételeként szerepel. Mivel az éghajlatváltozás Magyarországot különösen negatívan érintheti, számos jelentős kockázatra kell választ találni. Ezért olyan felülvizsgált stratégiára van szükség, amelynek – a nemzetközi kötelezettségek teljesítése mellett – fő célja a hazánkban várható komplex klímabiztonsági kockázatok és problémák kezelésére adandó válaszok, lehetőségek feltárása<sup>21</sup>.

Operatív szinten a KEHOP 5.1. számú előzetes feltételrendszerét (*Kockázatmegelőzés és kockázatkezelés: nemzeti vagy regionális kockázat-elemzés*

<sup>21</sup> Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2014-2025 kitekintéssel 2050-re. Szakpolitikai vitaanyag. Budapest, 2013. szeptember.

*mevléte katasztrófavédelem céljából, figyelembe véve az éghajlathoz való alkalmazkodást)* jogi hivatkozás<sup>22</sup> teljesíti. A határozat részletesen leírja a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás nemzeti keretrendszerét, ezen belül foglalkozik a kockázatok csökkentésével és a hatások csillapításával a klímaváltozás és klímabiztonság tekintetében.

## 2. Új alapok a migráció és a biztonsági fenyegetések kezelésére: Belügyi Alapok

Az Európai Bizottság kifejezetten és közvetlenül a migrációs áramlások kezelésének és a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség biztonságát érő fenyegetésekre való reagálás érdekében a 2014–2020-as időszakra két alapot hozott létre, ezek:

1. Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alap
2. Belső Biztonsági Alap

### 2.1. A Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alap (MMIA)

Az alap felhasználásával a vonatkozó szakpolitikai stratégiával<sup>23</sup> összhangban Magyarország három szakterületen kíván előrelépést elérni:

- a Közös Európai Menekültügyi Rendszer<sup>24</sup> továbbfejlesztése a befogadási feltételek, a menekültügyi eljárások továbbfejlesztésével,
- a legális migráció és a legálisan Magyarországon tartózkodó külföldiek társadalmi beilleszkedésének (integráció) elősegítése az indulást megelőző intézkedések növelésével, a harmadik országbeli állampolgárok beilleszkedését közvetlenül segítő szolgáltatások támogatásával (különös tekintettel az elismert menekültekre és oltalmazottakra), a magyar társadalom befogadó attitűdjének növelésével,

<sup>22</sup> A 29/2008. (III. 20.) számú, a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiáról szóló országgyűlési (OGY) határozat.

<sup>23</sup> Az 1698/2013. (X. 4.) számú Korm. határozattal elfogadott „*Migrációs Stratégia és az azon alapuló, az Európai Unió által a 2014-2020. ciklusban létrehozásra kerülő Menekültügyi és Migrációs Alaphoz kapcsolódó hétéves stratégiai tervdokumentum*”.

<sup>24</sup> Közös Európai Menekültügyi Rendszer. Európai Bizottság Belügy. Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, 2014.

- az illegális migráció elleni hatékony fellépés a hatékony és fenntartható visszatérés, különösen az önkéntes visszatérés biztosításával: a humánus és a speciális szükségletek kielégítésére is alkalmas befogadó intézmények kialakításával, a hatóságok személyszállító kapacitásának fejlesztésével, valamint a támogatott önkéntes hazatérési és reintegrációs programokban való részvétellel és a hatósági kísérettel történő kitoloncolások végrehajtásának fejlesztésével.

Az alap forrásainak összértéke a hétéves időszakra kb. 11 milliárd Ft, mely előre tervezett determinációkat tartalmaz, módosítási lehetőségei nagyon korlátozottak és időben elhúzódóak. E mellett már 2013-ban megfogalmazódtak olyan forrásigények, melyek az intézkedések jellege miatt csak hazai forrásból, nemzeti költségvetésből finanszírozhatóak (kb. 7 Md Ft értékben eredetileg).

## 2.2. Belső Biztonsági Alap (BBA)

Az alap a vonatkozó szakpolitikai stratégia alapján lefedi a külső határok őrizetét és ehhez kapcsolódóan az uniós vízümpolitikát, a bűncselekmények és a terrorizmus megelőzését, illetve a velük szemben folytatott harcot szolgáló, illetve a szolidaritás elve alapján újraelosztásra kerülő uniós források körét. A tagállamoknak a Lisszaboni Szerződésből fakadó, illetve néhány Unión kívüli schengeni állam speciális pozíciójára tekintettel az Alapot két pénzügyi eszköz alkotja:

- a rendőrségi együttműködés, a bűnmegelőzés és a súlyos, szervezett, határon átnyúló bűnözés elleni küzdelem, valamint a válságkezelés pénzügyi támogatására, valamint
- a külső határok és a vízümügy pénzügyi támogatására.

Az alap forrásainak összértéke a hétéves időszakra kb. 20 milliárd Ft, mely előre tervezett determinációkat tartalmaz, módosítási lehetőségei nagyon korlátozottak és időben elhúzódóak. A tényleges forrásigény már az alap indulásakor is jóval meghaladta ezt a keretet (ez 2013-ban közel 50 Md Ft volt).

### Következtetések, javaslatok

A vizsgált globális kihívásokra adott helyi válaszok finanszírozására a jelenlegi kohéziós források nagyon kevés lehetőséget biztosítanak. A biztonság egyes részterületei a fejlesztési prioritásokhoz kapcsolódóan definíció nélkül, csak utalásszerűen szerepelnek mind a PM-ben, mind pedig az egyes hazai Operatív Programokban (OP-k). Ezeken belül kisebb léptékű és/vagy hatású beavatkozások finanszírozására van csak lehetőség, elsősorban egy-egy speciális témához (pl. környezetbiztonság, ellátásbiztonság) kapcsolódóan.

Mind a kohéziós források, mind pedig a belügyi alapok esetében – azok tervezési és végrehajtási sajátosságai miatt - a rugalmasság a korábban, 2012-14-ben

tervezett programok időközben felmerülő problémákkal, kihívásokkal szemben (pl. migrációs válság 2015 óta) nagyon csekély.

Az Operatív Programok, valamint a belügyi alapok programjainak tartalma a 2014-2020-as időszak közel felidején túl már nehézkesen módosítható. A nehezen változtatható jelleg és a limitált források miatt a ciklus közben felmerülő kihívásokhoz jelentős, többszörös értékű hazai hozzájárulás szükséges, a hétéves program végrehajtása közben „*berobbanó*” kihívások döntően hazai forrásból finanszírozhatóak.

A következő, 2021-től kezdődő időszak forráselosztásával kapcsolatos tárgyalások elkezdése előtt és az EU Bizottság által kidolgozott költségvetési javaslat (így a jövőbeli elképzelések irányának) ismeretében érdemes lenne átgondolni a hazai prioritásokat, felülvizsgálni a hazai biztonsági stratégiákat és az abban megfogalmazottakat, megfelelő definíciók megadása mellett szerepeltetni a tervezési dokumentumokban a hazai érdekeket, természetesen figyelembe véve a mindenkorai hazai gazdasági lehetőségeket (gazdasági potenciált).<sup>25</sup>

A tagállami szintű védelmi képességek (beleértve a gazdasági biztonsági<sup>26</sup> intézkedések) finanszírozása az egyes országok problémájának tűnhet, azonban összeurópai szinten, az EU szintjén adódik össze, befolyásolva az egész európai térség jövőjét. A nemzeti értékek és érdekek különbözőségéből, a tagállamok eltérő kül- és gazdaságpolitikájából, más-más gazdasági és potenciáljából, kultúrájából és jövőbeli elképzeléseiből, valamint ezek EU bizottsági szintű összehangolásának hiányából adódó ellentmondások és megoldatlan kérdések potenciális kockázati tényezőkként maradnak Európa fejlődésében (Babos, 2007).

### Köszönetnyilvánítás

Szeretnék köszönetet mondani dr. Kiss Sándornak és dr. Babos Tibornak a cikk készítése közben nyújtott hasznos tanácsaikért és útmutatásukért.

### Hivatkozások

- [1] Babos Tibor (2007): Az európai biztonság öt központi pillére. HM Zrínyi Kommunikációs Kht. - Zrínyi Kiadó, Budapest, pp. 46-47.

<sup>25</sup> Védelemgazdaságtan. Egyetemi jegyzet. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Közgazdaságtan és Védelemgazdaságtan Tanszék, Budapest, 2002, pp. 89-93.

<sup>26</sup> A nemzetgazdaság normál működése és növekedése mellett azt nem veszélyeztetik kockázati tényezők, folyamatok és törekvések vagy aktivizálódásukra elhanyagolható az esély. In: Taksás Balázs: Gazdasági biztonsági kihívások napjaink globalizált világában. Doktori (PhD) értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Hadtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2013.

- [2] Kovács László (2014): Biztonságpolitika. Készült az ÁROP-2.2.21 Tudásalapú közszolgálati előmenetel című projekt keretén belül. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, pp. 4-5.
- [3] Kiss Sándor (2003): A biztonságtechnika alapjai. ZMNE jegyzet, Budapest, pp. 6-7.
- [4] Magyarország Partnerségi Megállapodása a 2014–2020-as fejlesztési időszakra. Készítette a Miniszterelnökség a Nemzetgazdasági Minisztérium és a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal közreműködésével. Budapest, 2014. augusztus 15.
- [5] Nyikos Györgyi (szerk., 2017): Kohéziós politika 2014-2020. Az EU belső fejlesztéspolitikája a jelen programozási időszakban. Dialóg Campus Kiadó, Budapest.
- [6] Haig Zsolt (2015): Információ – Társadalom – Biztonság. Nemzeti Közszolgálati Egyetem / NKE Szolgáltató Kft., Budapest.
- [7] Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia. Stratégiai dokumentum. Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ (KKK) és Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (NFM), Budapest, 2014. augusztus.
- [8] Petró Csilla (2014): A közszolgálati életpálya elemei. Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE), Budapest.
- [9] Védelemgazdaságtan. Egyetemi jegyzet. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Közgazdaságtan és Védelemgazdaságtan Tanszék, Budapest, 2002, pp. 89-93.
- [10] Babos Tibor (2007): Az európai biztonság öt központi pillére. HM Zrínyi Kommunikációs Kht. - Zrínyi Kiadó, Budapest, pp. 157-158.